

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 03.02.2004
KOM(2004)54 lopullinen

KOMISSION KERTOMUS,

**joka perustuu uhrin asemasta rikosoikeudenkäyntimenettelyissä 15 päivänä
maaliskuuta 2001 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 18 artiklaan**

{SEC(2004)102}

1. JOHDANTO

1.1. Taustaa

Uhrin asemasta rikosoikeudenkäyntimenettelyissä 15. maaliskuuta 2001 tehdyn neuvoston puitepäätöksen¹ 18 artiklan perusteella Euroopan komission on laadittava kertomus toimenpiteistä, jotka jäsenvaltiot ovat toteuttaneet noudattaakseen tämän puitepäätöksen säännöksiä.

Puitepäätöksen 17 artikla velvoittaa jäsenvaltioita toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet saattaakseen puitepäätöksen säännökset osaksi kansallista lainsäädäntöään:

- 10 artiklan osalta viimeistään 22. maaliskuuta 2006,
- 5 ja 6 artiklan osalta viimeistään 22. maaliskuuta 2004,
- muiden säännösten osalta viimeistään 22. maaliskuuta 2002.

Puitepäätöksen 18 artiklan nojalla jäsenvaltioiden on toimitettava samoihin määräpäiviin mennessä neuvoston pääsihteeristölle ja komissiolle kansalliseen oikeuteensa kuuluvien säännösten tekstit, joilla puitepäätöksen asettamat velvoitteet saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä. Neuvosto arvioi vuoden kuluessa kustakin päivämäärästä toimenpiteet, jotka jäsenvaltiot ovat toteuttaneet noudattaakseen puitepäätöksen säännöksiä, pääsihteeristön jäsenvaltioilta saamien tietojen pohjalta laatiman selvityksen ja komission esittämän kirjallisen selvityksen perusteella.

Yksikään jäsenvaltio ei kuitenkaan ollut ilmoittanut komissiolle 22. maaliskuuta 2002 mennessä puitepäätöksen täytäntöönpanoa koskevista toimenpiteistä. Ainoastaan Ruotsi ilmoitti tällaisista toimenpiteistä 25. maaliskuuta 2002. Joulukuun 31. päivään 2002 mennessä ainoastaan yhdeksän jäsenvaltiota (Alankomaat, Belgia, Espanja, Irlanti, Itävalta, Portugali, Ruotsi, Saksa ja Suomi) oli toimittanut komissiolle tietoja.

Koska tämän kertomuksen merkitys on suuresti riippuvainen jäsenvaltioiden komissiolle toimittamien tietojen laadusta ja täsmällisyydestä, ei ollut järkevää laatia asiakirjaa puutteellisten tietojen pohjalta. Niinpä komissio lähetti 7. tammikuuta 2003 muistutuskirjeen kaikille jäsenvaltioille, jotka eivät olleet vielä täyttäneet velvollisuuttaan. Tämän takia kertomuksen laatimista lykättiin 25:nteen maaliskuuta 2003. Tarkasteltuaan puitepäätöksessä ja muistutuskirjeissä asetettuja määräaikoja komissio valitsi edellä mainitun viitepäivämäärän, jonka jälkeen mahdollisesti myöhässä saapuneita jäsenvaltioiden vastauksia ei enää otettu huomioon. Tässä kertomuksessa tarkastellaan siis täytäntöönpanotilannetta 25. maaliskuuta 2003. Eräät jäsenvaltiot toimittivat tietoja kyseisen päivämäärän jälkeenkin. Komissio ottaa tiedot huomioon täydentävässä kertomuksessa.

Selvityksen valmistuessa ainoastaan kymmenen jäsenvaltiota (Belgia, Espanja, Irlanti, Italia, Itävalta, Luxemburg, Portugali, Ruotsi, Saksa, Suomi) on lähettänyt suhteellisen kattavat tiedot puitepäätöksen saattamisesta osaksi kansallista lainsäädäntöä. Tanska ei ole toimittanut komissiolle minkäänlaista ilmoitusta. Kreikka ilmoitti 20. tammikuuta 2003 päivätyssä kirjeessä, että se oli antanut tarvittavien täytäntöönpanotoimien tutkimisen ja kehittämisen

¹ EYVL L 82, 22.3.2001, s. 1.

tehtäväksi toimikunnalle, jonka työn oli tarkoitus valmistua lähikuukausina. Ranska ei ole esitellyt yksityiskohtaisesti ja artikla artiklalta toimenpiteitään puitepäättöksen saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöään. Alankomaat ja Yhdistynyt kuningaskunta eivät ole liittäneet raporttiansa mukaan tekstejä, joilla puitepäättöksen säännökset saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä. Seuraava analyysi on siis pakostakin puutteellinen. Selvityksen laatimista ei kuitenkaan enää katsottu sopivaksi lykätä.

Lopuksi on huomautettava, että vaikka Yhdistyneen kuningaskunnan raportin johdannossa kerrotaan raportin kattavan Englannin, Walesin, Skotlannin ja Pohjois-Irlannin, Yhdistynyt kuningaskunta on lähettänyt lisäksi ylimääräisen selvityksen, joka koskee puitepäättöksen täytäntöönpanoa Skotlannissa. Skotlannin järjestelmän erotessa Yhdistyneen kuningaskunnan raportissa mainituista säännöksistä sitä selitetään tarkemmin.

1.2. Puitepäättöksen arvioinnissa käytetyt menetelmät ja perusteet

1.2.1. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 34 artiklan 2 kohdan b alakohtaan perustuvat puitepäättökset

Kyseinen puitepäättös perustuu Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja erityisesti sen 31 artiklaan ja 34 artiklan 2 kohdan b alakohtaan.

Oikeudelliselta kannalta puitepäättöstä voitaisiin verrata lähinnä direktiiviin². Kyseiset asiakirjat sitovat jäsenvaltioita saavutettavaan tulokseen nähden, mutta jättävät kansallisten viranomaisten valittavaksi muodon ja keinot. Puitepäättöksillä ei siis ole välitöntä oikeusvaikutusta. Ainakaan tämänhetkisen Euroopan unionin oikeuden perusteella komissio ei voi saattaa asiaa yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi pakottaakseen jäsenvaltion panemaan puitepäättöksen täytäntöön. Sen sijaan yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi voidaan antaa kahden jäsenvaltion välinen riita puitepäättöksen tulkinnasta tai soveltamisesta (täytäntöönpano mukaan luettuna)³. Tähän kanneoikeuteen turvautuminen edellyttää vahvoja asiaperusteita, joiden löytämiseksi voidaan hyödyntää jäsenvaltioiden toimittamien tietojen perusteella laadittua komission kertomusta.

1.2.2. Arviointiperusteet

Jotta voitaisiin arvioida objektiivisia perusteita käyttäen, onko jäsenvaltio saattanut puitepäättöksen kokonaisuudessaan osaksi kansallista lainsäädäntöään, puitepäättöksiin on sovellettava mahdollisuuksien mukaan tiettyjä yleisiä perusteita, jotka on alun perin laadittu samanlaisiin tarkoituksiin direktiivejä varten. Perusteet ovat seuraavat:

- (a) Täytäntöönpanon muoto ja keinot on valittava direktiivin tehokkaan vaikutuksen varmistamiseksi direktiivin tavoite huomioon ottaen⁴.
- (b) On tärkeätä, että kukin jäsenvaltio panee direktiivit täytäntöön tavalla, joka vastaa täysin oikeusvarmuuden vaatimusta ja siirtää direktiivien ilmaukset sitoviin kansallisiin säännöksiin⁵.

² EY:n perustamissopimuksen 249 artikla.

³ Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 35 artiklan 7 kohta.

⁴ Ks. direktiivien täytäntöönpanoa koskeva oikeuskäytäntö: asia 48/75, Royer, Kok. 1976, s. 497–518.

⁵ Ks. direktiivien täytäntöönpanoa koskeva oikeuskäytäntö: asia 239/85, Euroopan yhteisöjen komissio vastaan Belgian kuningaskunta, Kok. 1986, s. 3645–3659. Ks. myös asia 300/81, Euroopan yhteisöjen komissio vastaan Italian tasavalta, Kok. 1983, s. 449–456.

- (c) Direktiivin täytäntöönpano ei välttämättä edellytä sen sananmukaista siirtämistä kansallisen oikeuden säännökseen. Yleiset oikeudelliset periaatteet (jotka perustuvat esimerkiksi jo olemassa oleviin riittäviin toimenpiteisiin) saattavat riittää, jos ne takaavat tehokkaasti direktiivin asianmukaisen täytäntöönpanon ja luovat riittävän tarkan ja selkeän oikeudellisen tilanteen⁶.
- (d) Direktiivit on pantava täytäntöön niissä säädettyjen määräaikojen puitteissa⁷.

Direktiivit ja puitepäätökset sitovat jäsenvaltioita saavutettavaan tulokseen nähden. Voidaan katsoa, että tuloksen – tarkastellaan sitä sitten juridiselta tai käytännön kannalta – olisi palveltava niitä päämääriä, joihin näillä asiakirjoilla perustamissopimuksen nojalla pyritään⁸.

Puitepäätöksen 18 artiklan nojalla suoritettavassa yleisessä arvioinnissa, joka koskee jäsenvaltioiden toimenpiteitä puitepäätöksen säännösten täytäntöönpanemiseksi, on noudatettava mahdollisuuksien mukaan ennalta annettuja perusteita ottaen kuitenkin huomioon edellä esitetyt erot.

1.2.3. Arvioinnin asiayhteys

On tarpeen tarkastella alaa, jota kyseinen säädös koskee. Puitepäätös liittyy uhrien aseman määrittelyyn, jolla pyritään takaamaan uhreille korkea ja yhdenmukainen suojelun taso. Vaikka useimpien jäsenvaltioiden järjestelmät näyttävätkin lähentyneen toisiaan, kansallisten oikeusjärjestysten välillä on edelleen eroja, joten uhrien asemaa koskevien säännösten täytäntöönpanossa on otettava huomioon kunkin jäsenvaltion oikeusjärjestyksen erityispiirteet. Lisäksi puitepäätöksen muotoilun ansiosta jäsenvaltioilla on huomattava liikkumavara puitepäätöksen täytäntöönpanossa. Sen takia arvioitaessa toimenpiteitä, jotka jäsenvaltiot ovat toteuttaneet noudattaakseen puitepäätöksen säännöksiä näissä yleisen rikosoikeuden kysymyksissä, otetaan tarvittavassa määrin huomioon jäsenvaltioiden yleiset rikosoikeudelliset puitteet.

1.3. Puitepäätöksen yleistavoite

Tampereella 15.–16. lokakuuta 1999 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaisesti 15. maaliskuuta 2001 tehdyn puitepäätöksen yleistavoitteena on järjestää ja taata kaikkialla Euroopan unionissa rikosten uhrien yhdenmukainen ja korkeatasoinen suoja riippumatta siitä, missä jäsenvaltiossa uhri oleskelee. Jäsenvaltioiden on syytä yhdenmukaistaa lakejaan ja asetuksiaan tarvittavissa määrin tämän tavoitteen toteuttamiseksi⁹. Niissä on erityisesti otettava huomioon uhrin oikeus ihmisarvon mukaiseen kohteluun, oikeus antaa ja saada tietoja, oikeus ymmärtää ja tulla ymmärretyksi, oikeus saada suojelua oikeudenkäynnin kaikissa vaiheissa sekä oikeus saada avustusta sen vuoksi, että hän on epäsuotuisassa asemassa jouduttuaan rikoksen uhriksi eri jäsenvaltiossa kuin siinä, jossa hän asuu.¹⁰ Puitepäätöksen säännökset eivät näin ollen rajoitu uhrin etujen turvaamiseen pelkästään rikosoikeudenkäynnissä. Ne koskevat myös tiettyjä uhreille ennen tai jälkeen

⁶ Ks. direktiivien täytäntöönpanoa koskeva oikeuskäytäntö: esimerkiksi asia 29/84, Euroopan yhteisöjen komissio vastaan Saksan liittotasavalta, Kok. 1985, s. 1661–1673.

⁷ Ks. erityisesti direktiivien täytäntöönpanoa koskeva oikeuskäytäntö: esimerkiksi asia 52/75, Euroopan yhteisöjen komissio vastaan Italian tasavalta, Kok. 1976, s. 277–284, tai ks. yleisesti komission vuosikertomukset yhteisön oikeuden soveltamisen valvonnasta, esim. KOM(2001)309 lopullinen.

⁸ PJG Kapteyn ja P. Verloren van Themaat ”Introduction to the Law of the European Communities”, kolmas painos, 1998, s. 328.

⁹ 15. maaliskuuta 2001 tehdyn puitepäätöksen johdanto-osan 4 kappale.

¹⁰ 15. maaliskuuta 2001 tehdyn puitepäätöksen johdanto-osan 3 kappale.

rikosoikeudenkäynnin tarjottavia tukitoimenpiteitä, jotka voivat lievittää rikoksen vaikutuksia.¹¹

Uhrin asemaa ja perusoikeuksia koskevia sääntöjä ja käytäntöjä on lähennettävä ja niissä on erityisesti otettava huomioon uhrin oikeus ihmisarvon mukaiseen kohteluun, oikeus antaa ja saada tietoja, oikeus ymmärtää ja tulla ymmärretyksi, oikeus saada suojelua oikeudenkäynnin kaikissa vaiheissa sekä oikeus saada avustusta sen vuoksi, että hän on epäsuotuisassa asemassa jouduttuaan rikoksen uhriksi eri jäsenvaltiossa kuin siinä, jossa hän asuu.¹²

Puitepäättöksen säännökset eivät kuitenkaan velvoita jäsenvaltioita takaamaan uhrille samanlaista kohtelua kuin oikeudenkäynnin asianosaisille.¹³

1.4. Tämän selvityksen yleistavoite

Tämän selvityksen tavoitteena on antaa neuvostolle mahdollisuus arvioida toimenpiteitä, jotka jäsenvaltiot ovat toteuttaneet noudattaakseen tämän puitepäättöksen säännöksiä.

2. KANSALLISTEN TÄYTÄNTÖÖNPANOTOIMIEN ARVIOINTI ARTIKLA ARTIKLALTA

Seuraava analyysi perustuu jäsenvaltioiden ilmoittamiin toimiin (ks. kertomuksen **liitteenä oleva taulukko**).

1 artikla: Määritelmät

Vain Italia, Ruotsi, Suomi ja Yhdistynyt kuningaskunta ovat kommentoineet ensimmäistä artiklaa. Italia toteaa, että määritelmäluetteloa ei ole tarpeen saattaa osaksi kansallista oikeusjärjestystä. Koska puitepäättöksen tarkoituksena on lähentää jäsenvaltioiden lakeja ja asetuksia toisiinsa, niissä olisi käytettävä samaa perusterminologiaa tai muuten puitepäättöksen teho saattaa kärsiä. Komissiolle ilmoitettujen kansallisten säännösten tarkastelun perusteella tällaisia haitallisia terminologisia eroja ei ole kuitenkaan ilmennyt. Yhdistynyt kuningaskunta on puolestaan laatinut ”uhrin” laajan määritelmän, joka kattaa uhrin lisäksi hänen vanhempansa, mahdollisen huoltajansa ja murhatapauksessa uhrin läheiset ystävät. Tämä määritelmä ei aiheuta ongelmia yhdenmukaisuuden kannalta, sillä se täyttää puitepäättöksessä olevan uhrin määritelmän vähimmäisvaatimukset. Lisäksi puitepäättöksen 8 artiklan 2 kohdassa laajennetaan yksityisyyden ja henkilön suojaa myös uhrin perheeseen ja hänen perheenjäseniinsä rinnastettaviin henkilöihin.

2 artikla: Kunnioittaminen ja tunnustaminen

Puitepäättöksen 2 artiklan **ensimmäisessä kohdassa** viitataan puitepäättöksen johdanto-osan kahdeksanteen kappaleeseen, jonka mukaan ”uhrin asemaa ja perusoikeuksia koskevia sääntöjä ja käytäntöjä on lähennettävä ja niissä on erityisesti otettava huomioon uhrin oikeus ihmisarvon mukaiseen kohteluun”. Tässä säännöksessä ilmaistaan siis päätöksen tekijöiden yleistavoite, joka on varmistaa uhrin asema rikosoikeudellisen menettelyn aikana.

Eräät jäsenvaltiot (Belgia, Italia, Itävalta, Luxemburg, Portugali, Ranska, Ruotsi, Saksa, Suomi) ovat nimenomaan viittaneet 2 artiklan 1 kohtaan. Koska tämä alakohta on kuitenkin

¹¹ 15. maaliskuuta 2001 tehdyn puitepäättöksen johdanto-osan 6 kappale.

¹² 15. maaliskuuta 2001 tehdyn puitepäättöksen johdanto-osan 8 kappale.

¹³ 15. maaliskuuta 2001 tehdyn puitepäättöksen johdanto-osan 9 kappale.

ensisijaisesti ilmoitusluonteinen, on todettava, että jäsenvaltio on varmistanut uhrien aseman puitepäätöksessä tarkoitetussa merkityksessä vasta kun se on saattanut kaikki puitepäätöksen artikkelit asianmukaisesti osaksi kansallista lainsäädäntöään. Niinpä seuraava analyysi osoittaa, ettei yksikään jäsenvaltio voi väittää panneensa täytäntöön kaikkia puitepäätöksessä asetettuja velvoitteita.

Toisessa kohdassa käsitellään erityisen haavoittuvaisia uhreja, joille jäsenvaltioiden on taattava heidän olosuhteitaan parhaiten vastaava erityiskohtelu.

Ensinnäkin voidaan yleisesti todeta, että komissiolle ilmoitettujen suojatoimenpiteiden soveltamisala vaihtelee riippuen siitä, millaista ”erityisen haavoittuvaisten uhrien” määritelmää sovelletaan. Puitepäätöksessä tällaista määritelmää ei ole.

- Ensinnäkin tietyt jäsenvaltiot, kuten Italia, Ranska ja Yhdistynyt kuningaskunta, ovat erityisesti suojanneet tiettyjä haavoittuvaisina pitämiään ihmisryhmiä (alaikäiset ja fyysisesti vammautuneet) heidän fyysisen tai henkisen haavoittuvuutensa takia.
- Toiset jäsenvaltiot, kuten Alankomaat, Espanja ja Suomi, ovat ottaneet lähtökohdaksi tilanteet, jotka voivat tehdä ihmisistä haavoittuvia (perheväkivalta, terrorismi).
- Eräät jäsenvaltiot taas ovat valinneet laajemman suojan, joka kattaa kaikenlaiset ihmiset ja tilanteet. Esimerkiksi Saksassa suunnitellaan uhrin todistuksen nauhoittamista, jos osoittautuu, ettei tämä kykene kestävänsä julkista tuomioistuinkäsittelyä ja jos hänen todistuksensa on välttämätön totuuden osoittamiseksi.

Myös keinot erityisen haavoittuvaisten uhrien suojaamiseksi vaihtelevat. Useiden maiden lainsäädännössä mainitaan uhrin todistuksen nauhoittaminen joko ääni- tai videonauhalle (Luxemburg, Saksa, Itävalta, Belgia, Yhdistynyt kuningaskunta)¹⁴, kun taas Espanja ja Suomi mainitsevat ainoastaan erityisen haavoittuvaisten uhrien taloudellisen tukemisen.

Eräiden jäsenvaltioiden lähettämistä vastauksista voidaan tehdä seuraavat havainnot:

Kreikka ei ole toimittanut komissiolle minkäänlaista puitepäätöksen 2 artiklan 2 kohdan täytäntöönpanoa koskevaa kansallista säännöstä.

Irlannin oikeusministeriö on julkaissut uhrien asemaa koskevan peruskirjan, jossa kuvaillaan rikosoikeusjärjestelmää uhrien näkökannalta. Peruskirjassa sanotaan kuitenkin selvästi, että se on tarkoitettu pelkästään oppaaksi eikä sen tarkoituksena ole tulkita siinä mainittua lainsäädäntöä eikä antaa oikeuksia¹⁵. Toisaalta vuonna 1996 säädetyin lain 3 §:n 5 momentti koskee ainoastaan perheväkivallan uhreja, jolloin monet muut haavoittuvalaiset ihmisryhmät jäävät ilman asianmukaista suojaa.

Komissiolle toimitettujen asiakirjojen perusteella näyttää siltä, että Ranskan täytäntöönpanotoimet liittyvät pelkästään alaikäisiä koskevien tietojen suojaan.

Lopuksi näyttää siltä, että Yhdistynyt kuningaskunta ei ole ottanut huomioon erityisen haavoittuvaisten uhrien tarpeita lukuun ottamatta Skotlantia, joka on luetellut useita toimia, joiden tarkoituksena on ottaa nämä uhrit huomioon ja suojata heitä rikosoikeudenkäynnin

¹⁴ Uhrien todistuksen nauhoittamista ääni- tai videonauhalle käsitellään tarkemmin puitepäätöksen 8 artiklan 4 kohtaa koskevissa kommentteissa.

¹⁵ Uhrien asemaa koskevan peruskirjan sivu 5.

paineilta. Skotlannin mainitsevat lainsäädäntötoimet eivät kuitenkaan ole vielä tulleet voimaan, sillä seksuaalirikoksia koskeva laki (Sexual Offences (Procedure and Evidence) (Scotland) Act) odottaa hallitsijan vahvistusta. Komission olisi hyvä olla jatkossakin selvillä näiden toimenpiteiden oikeudellisesta merkityksestä. Toisaalta erityisen haavoittuvaisten uhrien suojaamiseksi toteutetuille muille toimille, kuten poliisin erityisyksiköiden perustamiselle, ei esitetä lainkaan oikeusperustaa.

Vaikka useimmat jäsenvaltiot ovat suojanneet erityisen haavoittuvaisten uhrien aseman, tiettyjen toimenpiteiden juridinen sitovuus on kyseenalainen.

3 artikla: Kuuleminen ja todisteiden esittäminen

3 artiklan 1 kohta: uhrien kuuleminen

Seuraavat huomautukset koskevat toimenpiteitä, jotka jäsenvaltiot ovat toteuttaneet varmistaakseen uhreille mahdollisuuden tulla kuulluksi oikeudenkäynnin aikana:

- Useimmat maat (Alankomaat, Belgia, Espanja, Italia, Itävalta, Luxemburg, Portugali, Ranska, Saksa, Suomi) ilmoittavat, että uhri voi esiintyä oikeudenkäynnissä asianomistajana. Asianomistajalla on keskeinen osa rikosoikeudenkäynnissä ja hänellä on tiettyjä oikeuksia, kuten oikeus vaatia todistajien kuulemista (erityisesti Luxemburgissa, Ranskassa ja Suomessa).
- Jäsenvaltiot myös antavat usein uhrille mahdollisuuden toimittaa kirjallinen lausunto, jossa tämä voi kuvailla asioita yksityiskohtaisemmin.
- Eräiden jäsenvaltioiden toimittamat tiedot ovat puutteelliset tämän puitepäätöksen kohdan osalta. Kuten luettelosta ilmenee, Kreikka, Saksa, Suomi ja Tanska eivät ole toimittaneet komissiolle lainkaan täytäntöönpanotekstejä, kun taas Irlanti, Ranska ja Yhdistynyt kuningaskunta ovat toimittaneet vain osan niistä.

3 artiklan 1 kohta: todisteet

Uhrien mahdollisuus toimittaa todisteita oikeudenkäynnin aikana on yleisesti ottaen hyvin turvattu useimmissa jäsenvaltioissa. Seuraavat huomautukset ovat kuitenkin paikallaan.

Viisi valtiota ei ole toimittanut lainkaan tätä kohtaa koskevia täytäntöönpanotekstejä (Alankomaat, Kreikka, Suomi, Tanska, Yhdistynyt kuningaskunta). Irlannin, Ruotsin ja Italian lainsäädännössä mainitaan kyllä uhrin mahdollisuus todistaa väitteidensä todenperäisyys. Komissiolle toimitetuissa asiakirjoissa ei ole valitettavasti kuitenkaan mainittu uhrien oikeutta vaatia rikollisten tekojen todistamiseksi tarvittavien muodollisuuksien suorittamista. Näyttää näet siltä, että tämä mahdollisuus, joka on jo olemassa Belgiassa, Espanjassa, Luxemburgissa ja Ranskassa, todella suojaa uhrin etuja.

3 artiklan 2 kohta: uhrien kuulusteleminen

Ainoastaan kuusi jäsenvaltiota (Espanja, Italia, Itävalta, Luxemburg, Ruotsi ja Suomi) on toimittanut komissiolle kansalliset säädökset, joilla uhrien kuulustelemista koskeva puitepäätöksen 3 artiklan 2 kohta pannaan täytäntöön. Kreikka, Portugali, Ranska, Saksa, Tanska ja Yhdistynyt kuningaskunta (Skotlantia lukuun ottamatta) eivät ole toimittaneet tätä artiklaa koskevia täytäntöönpanotekstejä.

Seksuaalirikoksia koskevan lain lisäksi, joka ei ollut tullut vielä voimaan selvitystä laadittaessa, Skotlanti on ainoastaan ilmoittanut toimenpiteistä, jotka tosin ovat hyödyllisiä mutta joilla ei ole varsinaista oikeusperustaa. Voidaankin kysyä, mitä todellista sitovaa merkitystä on niillä toimintaohjeilla, jotka Skotlannin asianajajayhdistyksen (*Law Society of Scotland*) on määrä laatia.

Lopputuloksena voidaan todeta, että uhrin mahdollisuudet tulla kuulluksi sekä toimittaa todisteita oikeudenkäynnin aikana riippuvat suuresti siitä, mikä on hänen asemansa prosessissa. On valitettavaa, että tämä artikla ja erityisesti sen 2 kohta on pantu täytäntöön puutteellisesti.

4 artikla: Oikeus saada tietoja

4 artiklan 1 kohta: oikeus saada tietoja erityisesti rikosoikeudenkäynnin alussa

Puitepäättöksen 4 artiklan ensimmäisessä kohdassa käsitellään uhrien oikeutta saada tietoja ”erityisesti [...] alkaen ensimmäisestä yhteydenotostaan lainvalvontaviranomaisiin”.

Tämän säännöksen osalta jäsenvaltiot voidaan jakaa neljään ryhmään:

1. Eräät jäsenvaltiot (Alankomaat, Belgia, Irlanti, Itävalta, Saksa, Suomi ja Yhdistynyt kuningaskunta (tässä tapauksessa Skotlanti)) ovat saattaneet tämän velvoitteen osaksi kansallista lainsäädäntöään lisäämällä vaaditut tiedot asiasta vastaavien viranomaisten ja järjestöjen verkkosivuille ja/tai laatimalla tiedotteita. Tämä menettelytapa ei kuitenkaan vastaa täysin 4 artiklan 1 kohdassa asetettuja velvoitteita. Asiasta voidaan esittää kaksi huomiota.

Ensinnäkin, vaikka on totta, että puitepäättöksen 4 artiklan 1 kohdan perusteella jäsenvaltiot saavat itse valita sopiviksi katsomansa keinot näiden tietojen toimittamiseksi, on muistettava, että puitepäättösten säännökset velvoittavat jäsenvaltioita saavutettavien tulosten osalta. Puitepäättöksen 4 artiklan (oikeus saada tietoja) 1 kohdan mukaan ”kunkin jäsenvaltion on varmistettava [...], että uhrilla on [...] mahdollisuus saada [...] etujensa turvaamisen kannalta olennaisia tietoja”. Tämä tarkoittaa, että jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimet velvoittaakseen viranomaiset antamaan nämä tiedot uhreille oma-aloitteisesti. Kuitenkaan tässä tapauksessa 4 artiklan 1 kohdassa kuvattua tavoitetta eli tietojen saamista alkaen ensimmäisestä yhteydenotosta lainvalvontaviranomaisiin ei saavuteta pelkästään julkaisemalla tiedotteita tai luomalla verkkosivuja eli ilman, että viranomaiset toimittavat aktiivisesti tietoja yksittäisille uhreille. Esimerkiksi Irlannin toimittamista tiedoista ei selviä, kuinka uhrien asemaa koskevaa peruskirjaa on jaettu ja onko se todella saavuttanut kohdeyleisönsä.

Lisäksi on totta, että tiedotusvälineiden merkitys nyky-yhteiskunnassa kasvaa jatkuvasti samalla kun Internetin käyttö yleistyy. Voidaan kuitenkin aiheellisesti kysyä, kykenevätkö aivan kaikki etsimään tietoja Internetistä. Tämä edellyttää, että ensinnäkin tietää tällaisten tietojen löytyvän verkkosivuilta ja että on käytössä tietokone, mikä ei pidä paikkaansa läheskään kaikkien uhrien kohdalla. Mitä takuita on myöskään siitä, että ihmiset ovat todella ymmärtäneet saamansa tiedot?

Italia ja Yhdistynyt kuningaskunta eivät ole laatineet asiasta riittävän tarkkoja säännöksiä, sillä näissä maissa viranomaisia ei ole lainkaan velvoitettu antamaan uhreille tarvittavia tietoja.

Sen sijaan Skotlanti on luonut verkkosivuja ja julkaissut tiedotteita.

Portugalin ilmoittamat toimet 4 artiklan 1 kohdan panemiseksi täytäntöön eivät ole asianmukaisia, sillä niissä ei velvoiteta kansallisia viranomaisia antamaan 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja tietoja uhreille oma-aloitteisesti. Lisäksi ministerineuvoston päätöslauselmaa 6/99 sovellettiin vain kahden vuoden ajan 1. tammikuuta 1999 lähtien.

2. Eräät muut jäsenvaltiot (Espanja, Luxemburg, Ranska) ovat omaksuneet toisenlaisen lähestymistavan, joka vastaa paremmin puitepäättöksen 4 artiklan 1 kohdan tavoitetta. Rikosoikeudenkäynnin toimijat, kuten rikospoliisin tutkijat tai syyttäjä, on velvoitettu antamaan uhreille tietoja näiden oikeuksista ja erilaisista toimintamahdollisuuksista. On kuitenkin huomattava, että kaikki Luxemburgin mainitsema säännökset sisältyvät lakiehdotukseen, jonka lopullisesta hyväksymisestä olisi vielä saatava tieto.
3. Tanska ja Kreikka eivät ole toimittaneet tätä artiklaa koskevia täytäntöönpanotekstejä.

Lopuksi voidaan todeta, että 4 artiklan 1 kohdan täytäntöönpanossa esiintyy kaksi muutakin puutetta, jotka koskevat kaikkia jäsenvaltioita. Ensimmäinen liittyy kielisiin. Puitepäättöksessä suositellaan, että tiedot annetaan ”siinä määrin kuin mahdollista yleisesti ymmärretyillä kielillä”. Vaikkakin eräät jäsenvaltiot, kuten Saksa, Yhdistynyt kuningaskunta (tässä tapauksessa Skotlanti), Alankomaat ja Suomi ovat julkaisseet tietoja useilla kielillä (mm. englanniksi), useimmat muut jäsenmaat eivät ota tätä kysymystä lainkaan esille. Toinen puute koskee 4 artiklan 1 kohdan h alakohtaa, jonka kaikki jäsenvaltiot Yhdistynyttä kuningaskuntaa (tässä tapauksessa Skotlantia) lukuun ottamatta ovat jättäneet täysin huomiotta. Skotlannissa on otettu käyttöön erityinen puhelinlinja, jonka kautta voi saada yhteyden suoraan tulkkeihin.

4 artiklan 2 kohta: oikeus saada tietoja oikeudenkäynnin kulusta

Yleisesti ottaen tämä artikla on saatettu asianmukaisesti osaksi useimpien jäsenvaltioiden kansallista lainsäädäntöä (lukuun ottamatta Kreikkaa, Tanskaa ja Yhdistynyttä kuningaskuntaa). Näin uhreilla on itsellään mahdollisuus seurata asian käsittelyn etenemistä oikeudenkäynnin aikana.

Kansallisissa järjestelmissä on kuitenkin edelleen havaittavissa tiettyjä heikkouksia.

Puitepäättöksen 4 artiklan 2 kohdan c alakohdassa mainitaan tiedottaminen tuomioistuimen antamasta tuomiosta, mutta Ranskan komissiolle toimittamissa asiakirjoissa ei esiinny lainkaan tällaista tietoa. Italiassa taas tuomioistuimen antama tuomio annetaan tiedoksi vain sellaisille uhreille, jotka ovat asianomistajia. Suomessa taas puitepäättöksen c alakohdassa esitetty velvoite näyttää kyllä toteutuvan kansallisessa lainsäädännössä, mutta varsinaista täytäntöönpanotekstiä ei ole toimitettu komissiolle. Portugalin ilmoittamissa rikosprosessilain pykälissä (86, 89, 90, 313(2), 321, 372(4)) taas varmistetaan uhrin oikeus saada tietoa, mutta nämä pykälät eivät takaa, että viranomaiset itse toimittavat uhrille aktiivisesti tietoja, vaikka tämä on ”ilmoittanut sitä haluavansa”.

Tässä yhteydessä voidaan toistaa kaksi huomautusta, jotka esitettiin jo aiemmin. Luxemburgissa puitepäättöksen 4 artiklan 2 kohdan a ja b alakohdan velvoitteet on tarkoitus

panna täytäntöön lakiehdotuksella, jonka lopullisesta hyväksymisestä olisi vielä saatava tieto. Irlannissa taas annettujen tietojen ainoa oikeusperusta on uhrien asemaa koskeva peruskirja, joka ei valitettavasti ole juridisesti sitova. Lisäksi 4 artiklan 2 kohdassa mainittujen tietojen toimittaminen on tarkoitus ottaa huomioon vasta kyseisen peruskirjan seuraavan tarkistuksen yhteydessä.

4 artiklan 3 kohta: oikeus saada tietoja rikoksentekijän vapauttamisesta

Suomi on ainoana valtiona pannut asianmukaisesti täytäntöön velvoitteen ilmoittaa uhrille syytetyn tai rikoksesta tuomitun vapauttamisesta.

- Irlanti on tosin esittänyt uhrien asemaa koskevassa peruskirjassa, että uhrille olisi ilmoitettava rikoksentekijän vapauttamisesta. Jos tätä velvoitetta ei kuitenkaan noudateta, uhrin ainoa mahdollisuus on kirjoittaa uhrien yhteyshenkilönä toimivalle poliisille (*Garda Victim Liaison Officer*) tai paikalliselle poliisikomisariolle (*local Superintendent*), joiden on vastattava hänelle kolmen viikon kuluessa. Tämän toimenpiteen käytännön merkitys on siis suhteellinen.
- Italia ilmoittaa, että sen oikeusjärjestykseen ei sisälly tämän säännöksen edellyttämiä toimenpiteitä.
- Yhdistyneessä kuningaskunnassa voimassa olevissa säännöissä on kaksi puutetta. Vuonna 2000 annetussa laissa *Criminal Justice and Court Service Act 2000* säädetään, että uhrille on ilmoitettava suunnitelmista vapauttaa rikoksentekijä ja tämän vapauttamisen ehdoista. Tämä koskee kuitenkin vain sellaisia rikoksentekijöitä, jotka on tuomittu vähintään 1 vuodeksi vankeuteen väkivalta- tai seksuaalirikoksesta. Toisaalta Skotlannin oikeusjärjestelmässä on olemassa mahdollisuus ilmoittaa uhrille väliaikaisesti vangitun rikoksentekijän vapauttamisesta, mutta tämän määräyksen sitovuus on kyseenalainen varsinkin ottaen huomioon, että tästä käytännöstä on tarkoitus laatia lähiaikoina laki. Lisäksi tapa ilmoittaa uhrille rikoksentekijän päästämisestä ehdonalaiseen vapauteen perustuu puhtaasti poliisin noudattamaan yleiseen käytäntöön.
- Luxemburg ei mainitse lainkaan tätä kohtaa koskevia täytäntöönpanotekstejä, joten ei voida päätellä, onko nämä säännökset saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä.
- Ranska ja Espanja ilmoittavat ainoastaan, että asia on parhaillaan työn alla.
- Portugali myöntää, ettei se ole vielä saattanut puitepäätöksen 4 artiklan 3 kohtaa osaksi kansallista lainsäädäntöään.
- Ruotsin ilmoittamat täytäntöönpanosäännökset (esitutkintalain 13 § (1947:948)) koskevat pelkästään tilannetta ennen rikosoikeudenkäynnin alkua. Ruotsi ei ole ilmoittanut yhtään täytäntöönpanosäännöstä, joka koskisi syytetyn tai rikoksesta tuomitun vapauttamista.
- Alankomaat, Kreikka, Saksa ja Tanska eivät ole toimittaneet tätä artiklaa koskevia täytäntöönpanotekstejä.

4 artiklan 4 kohta: oikeus olla vastaanottamatta tietoja

Jäsenvaltiot eivät ole juuri ottaneet huomioon tätä säännöstä. Itse asiassa ainoastaan Suomi on saattanut säännöksen asianmukaisesti osaksi kansallista lainsäädäntöään. Muiden maiden osalta tilanne on epätyydyttävä:

- Espanja ja Italia toteavat pelkästään, ettei niiden kansallisissa oikeusjärjestyksissä ole tällä hetkellä minkäänlaista asiaa koskevaa säännöstä.
- Alankomaat, Itävalta, Kreikka, Luxemburg, Ranska, Ruotsi, Saksa, Tanska ja Yhdistynyt kuningaskunta eivät ole toimittaneet tätä artiklaa koskevia kansallisia täytäntöönpanotekstejä.
- Vaikka 4 artiklan 3 kohdassa mainittujen tietojen ilmoittaminen uhreille on vapaaehtoista, Irlannin kohdalla nousee jälleen esiin kysymys uhrien asemaa koskevan peruskirjan juridisesta arvosta. Siksi Irlannin suorittama täytäntöönpano ei ole kaikilta osin tyydyttävä.
- Portugalin ilmoittamat kansalliset säännökset (rikosprosessilain 89, 90, 277(3), 283(5), 313(3) §) eivät pane täytäntöön puitepäätöksen 4 artiklan 4 kohtaa, sillä ne eivät takaa uhrille oikeutta olla vastaanottamatta kyseisiä tietoja.
- Belgia on saattanut kyseisen säännöksen osaksi kansallista lainsäädäntöään vain osittain, sillä Belgian lainsäädännössä käsitellään vain rikoksentekijän ehdonalaista vapautteen päästämistä koskevien tietojen ilmoittamista.

Puitepäätöksen 4 artiklan täytäntöönpano voidaan tiivistää seuraavasti:

- Jäsenvaltioiden on toimittava aktiivisemmin ja otettava itse yhteyttä uhreihin. Esitteet ja verkkosivut eivät lopultakaan takaa, että uhrit saavat tiedot, joita he tarvitsevat suojellakseen omia etujaan.
- Puitepäätöksen 4 artiklan 3 ja 4 kohta on valitettavasti pantu täytäntöön vain osittain ja joissakin tapauksissa ei-sitovasti.

7 artikla: Uhrin kulut rikosoikeudenkäynnissä

Komissiolle toimitettujen asiakirjojen perusteella valitettavasti ainoastaan kuusi jäsenvaltiota (Espanja, Italia, Itävalta, Portugali, Ruotsi ja Saksa) on ottanut huomioon puitepäätöksessä tehdyn eron sen välillä, onko uhri asianomistaja vai todistaja. Itse asiassa tarvittava apu vaihtelee sen mukaan, kummasta on kyse: todistajana olevan uhrin kohdalla korvattavia kuluja ovat erityisesti matkakulut, kun taas asianomistajana oleva uhri tarvitsee ensisijaisesti tukea asianajokuluihin.

Alankomaita, Belgiaa, Irlantia ja Yhdistynyttä kuningaskuntaa lukuun ottamatta kaikkien jäsenvaltioiden lainsäädännössä taataan mahdollisuus korvata asianajokulut, jos uhri on myös asianomistaja. Ranska antoi 9. syyskuuta 2002 lain, jonka nojalla oikeusavun saamisen edellytyksistä ei enää oteta huomioon varallisuutta silloin kun on kyse tietyistä erityisen vakavista rikoksista.

Italia ja Luxemburg (käsiteltävänä oleva lakiehdotus) esittävät, että uhrin asianajokulut voidaan veloittaa ainoastaan rikoksentekijältä. Tämä toimenpide voi kuitenkin käytännössä osoittautua tehottomaksi rikoksentekijän mahdollisen maksukyvyttömyyden vuoksi.

Lopuksi voidaan todeta, että vaikka 7 artikla antaakin jäsenvaltioille tietyn vapauden täytäntöönpanon suhteen riippuen siitä, onko uhri asianomistaja vai todistaja, asianomistajana olevan uhrin kulujen korvaaminen on epävarmaa, jos valtio ei ota sitä vastuulleen rikoksentekijän ollessa maksukyvytön.

8 artikla: Oikeus suojeluun

8 artiklan 1 ja 2 kohta: turvallisuus ja yksityisyys

Koska puitepäättöksen 8 artiklan kaksi ensimmäistä kohtaa käsittelevät samaa aihetta, niiden täytäntöönpanoa tarkastellaan samassa yhteydessä. Kuten Suomen vastauksessa korostetaan, näyttää siltä, että ”1 kohdassa esitetään yleinen säännös, jonka mukaan uhrille ja hänen perheelleen on varmistettava riittävä turvallisuus ja yksityisyyden suoja. Tämä velvoite on määritelty 2 kohdassa tarkemmin rikosoikeudenkäynnin yhteydessä tapahtuvan yksityisyyden suojelun osalta”.

1. Velvollisuus varmistaa vaarassa olevien uhrien sekä heidän perheidensä suojelu on pantu täytäntöön Alankomaissa, Belgiassa, Espanjassa, Itävallassa, Portugalissa, Ruotsissa, Saksassa ja Suomessa.

Puitepäättöksen 8 artiklan 1 kohdan ja siinä esitetyn tavoitteen (riittävä turvallisuuden suojelu) yhteydessä on muistettava, että puitepäättökset sitovat jäsenvaltioita saavutettavaan tulokseen nähden, mutta jättävät kansallisten viranomaisten valittavaksi muodon ja keinot (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 34 artiklan 2 kohdan b alakohta). Tässä tapauksessa on myös muistettava, että riittävä turvallisuuden suojelu koostuu useista erilaisista osa-alueista tai -tavoitteista (esim. todistajina toimivien uhrien fyysinen suojelu, heidän todistajanlausuntojensa luottamuksellisuus, todistajina esiintyvien uhrien kuulustelemista koskevat säännöt, syytetyn poistaminen oikeussalista todistajan kuulustelun ajaksi jne.) ja että 8 artiklan 1 kohdan perusteella jäsenvaltioilla on mahdollisuus valita itse nämä osa-alueet tai -tavoitteet.

Seuraavat säännöksen täytäntöönpanoa koskevat huomautukset ovat kuitenkin paikallaan:

- Ranska on lisännyt rikoslakiinsa uuden pykälän 434-5, jonka nojalla keneen tahansa kohdistuvasta uhkauksesta tai muusta pelottelusta, jonka tarkoituksena on estää rikoksen uhria tekemästä ilmoitusta poliisille tai saada hänet peruuttamaan lausuntonsa, voidaan määrätä 3 vuotta vankeutta tai 45 000 euron sakko. Tällaisen rikoksen lisääminen rikoslakiin suojelee kuitenkin vain itse uhria eikä hänen perhettään, kuten puitepäättöksen 8 artiklan 1 kohdassa edellytetään. Puitepäättöksen 8 artiklan 1 kohdan muiden säännösten osalta Ranska ei ole toimittanut täytäntöönpanotekstejä.
- Kuten jo aiemmin on mainittu, Irlannissa uhrin suojelemista koskeva velvoite esiintyy vain uhrien asemaa koskevassa peruskirjassa, jonka todellinen sitova arvo on kyseenalainen.
- Luxemburg on sisällyttänyt tämän velvoitteen lakiehdotukseensa, joten olisi hyvä saada tietää kyseisen ehdotuksen hyväksymispäivämäärä.

2. **Uhrien yksityisyyden suojelun** osalta kaikki jäsenvaltiot ovat maininneet mahdollisuuden määrätä, että oikeudenkäynti tapahtuu suljetuin ovin. Joitakin varauksia voidaan kuitenkin esittää:

- On ensinnäkin valitettavaa, että mm. Irlanti ja Saksa eivät ole ilmoittaneet täytäntöönpanotekstejä, joiden perusteella ainakin kaikkien haavoittuvaisimpia uhreja koskevien tietojen levittämisestä voitaisiin määrätä rangaistus.
 - Lisäksi uhrin perheen yksityisyyden suojan on nimenomaisesti maininnut vain Suomi, vaikkakaan se ei ole toimittanut komissiolle viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakitekstiä.
3. Suurin osa jäsenvaltioista ei ole valitettavasti toimittanut tietoja 8 artiklan 2 kohdassa mainittua **henkilön suojelua** koskevan säännöksen täytäntöönpanosta. Ainoastaan Itävalta, Portugali, Ranska ja Saksa ovat ilmoittaneet kansallisista säännöksistä, jotka ovat yhdenmukaiset puitepäättöksen kanssa.

Kreikka ja Tanska eivät ole toimittaneet 8 artiklan 1 ja 2 kohtaa koskevia täytäntöönpanotekstejä.

8 artiklan 3 kohta: omat odotustilat uhreja varten

Ainoastaan Saksa on saattanut tämän puitepäättöksen velvoitteen asianmukaisesti osaksi kansallista lainsäädäntöään. Alankomaat, Belgia, Irlanti, Kreikka, Luxemburg, Ranska, Suomi, Tanska ja Yhdistynyt kuningaskunta eivät ole toimittaneet tätä artiklaa koskevia täytäntöönpanotekstejä. Itävalta, Portugali ja Ruotsi eivät ole toimittaneet omien odotustilojen käyttöönottoa koskevia täytäntöönpanotekstejä. Espanja on ottanut huomioon 8 artiklan 3 kohdan vain osittain, sillä sen lainsäädännön mukaan omat odotustilat on osoitettava ainoastaan todistajina toimiville uhreille. Irlanti, Luxemburg, Suomi ja osaksi myös Ruotsi ilmoittavat noudattavansa velvoitetta käytännössä. Ongelmana on, ettei missään kansallisessa laissa mainita uhrin oikeutta olla tapaamatta rikoksentehtijää.

8 artiklan 4 kohta: sopivat olosuhteet erityisen haavoittuvaisten uhrien todistamiselle

Tässä yhteydessä on huomautettava, että jo 23. marraskuuta 1995 tehdyssä neuvoston päätöslauselmassa¹⁶ ilmaistiin huoli todistajien suojelusta. Useimmat jäsenvaltiot ovat saattaneet 8 artiklan 4 kohdan osaksi kansallista lainsäädäntöään mm. antamalla uhreille mahdollisuuden esittää todistuksensa audiovisuaalisen yhteyden välityksellä tai antamalla tiettyjen erityisen haavoittuvaisten todistajien esiintyä nimettömänä.

Kreikka, Ranska ja Tanska eivät ole toimittaneet tätä kohtaa koskevia täytäntöönpanotekstejä.

Suomi on ilmoittanut alaikäisiin kohdistuvista suojatoimenpiteistä. Nämä sisältyvät lakiehdotukseen, jonka hyväksymisestä ei kuitenkaan ole tietoa.

Yhdistynyt kuningaskunta soveltaa rikostuomioistuimissa (*Crown Court*) tiettyjä toimenpiteitä, kuten suojakaihtimia todistajanaition ympärillä, oikeudenkäyntiä suljetuin ovin seksuaalirikosten ja uhkailutapausten yhteydessä, audiovisuaalisia yhteyksiä sekä tuomarien peruukkien ja viittojen poistamista. Sen sijaan käräjäoikeuksissa (*Magistrates' Court*) näistä toimista sovelletaan ainoastaan audiovisuaalisten yhteyksien käyttöä.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että 8 artiklan täytäntöönpano on varsin puutteellista. Itse asiassa ainoastaan 8 artiklan 4 kohta on pantu täytäntöön tyydyttävästi. Sitä vastoin yksikään

¹⁶ Neuvoston päätöslauselma, tehty 23 päivänä marraskuuta 1995, todistajien suojelusta kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen toiminnan yhteydessä (EYVL C 327, 7.12.1995, s. 5).

jäsenvaltio ei ole ottanut riittävästi huomioon 8 artiklan 1 ja 2 kohdassa mainittua uhrien yksityisyyden ja turvallisuuden suojelun velvoitetta. Mitä tulee uhrien omiin odotustiloihin, useimmat jäsenvaltiot mainitsevat vain, että niillä on omat odotustilat uhreille, kun taas jotkut maat eivät ole toimittaneet aiheesta minkäänlaista tietoa.

9 artikla: Oikeus korvauksiin rikosoikeudenkäynnin yhteydessä

9 artiklan 1 kohta: oikeus korvauksiin rikosoikeudenkäynnin yhteydessä

Useimmat jäsenvaltiot ovat arvioineet, että tämän säännöksen ensimmäisen kohdan täytäntöönpano tapahtuu esittämällä rikostuomioistuimessa vahingonkorvausvaatimus, jolloin koko menettely nopeutuisi. Irlanti ei ole esittänyt minkäänlaista täytäntöönpanoa koskevaa kansallista säännöstä ja mainitsee vain tietynlaisille uhreille maksettavat korvaukset. Kreikka, Tanska ja Yhdistynyt kuningaskunta eivät ole toimittaneet täytäntöönpanotekstejä. Lisäksi eräät jäsenvaltiot, kuten Belgia, Espanja, Ranska, Ruotsi ja Saksa ovat säätäneet mahdollisuudesta, että valtio maksaisi korvauksia tietyille uhreille. Tällaiset toimenpiteet eivät kuitenkaan riitä 9 artiklan 1 kohdan täytäntöönpanemiseksi; korkeintaan niitä voitaisiin harkita kyseisen kohdan lopussa mainittujen poikkeusten yhteydessä.

9 artiklan 2 kohta: aiheelliset toimenpiteet sen edistämiseksi, että rikoksentekijä maksaa uhreille asianmukaiset korvaukset

Seitsemän jäsenvaltiota (Alankomaat, Espanja, Irlanti, Italia, Itävalta, Ranska, Saksa) on toimittanut 9 artiklan 2 kohtaa koskevat täytäntöönpanotekstit, joilla edistetään sitä, että rikoksentekijä maksaa uhreille asianmukaiset korvaukset. Suomi väittää saattaneensa tämän säännöksen osaksi kansallista lainsäädäntöään, mutta ei viittaa kertomuksessaan mihinkään tiettyyn lakiin. Luxemburg vahvistaa, että se on tehnyt lakialoitteen, jossa ehdonalaiseen vapauteen pääsy edellyttäisi takuita, joilla varmistettaisiin nimenomaan korvausten ja kulujen maksaminen uhrille. Ehdonalaiseen pääsyyn voisi liittyä tiettyjä ehtoja, jotka voisivat koskea nimenomaan rikoksentekijän käytöstä uhria kohtaan. Belgian lainsäädännössä ei ole minkäänlaista tätä asiaa koskevaa sääntöä. Kreikka, Tanska ja Yhdistynyt kuningaskunta eivät ole toimittaneet minkäänlaista täytäntöönpanoa koskevaa kansallista säännöstä, vaikkakin Skotlannissa näyttää olevan mahdollista valvoa, että rikoksentekijä maksaa määrätyt korvaukset.

9 artiklan 3 kohta: uhrille kuuluvien esineiden palauttaminen

Puitepäättöksen 9 artiklan viimeisessä kohdassa asetetaan velvoite palauttaa uhrille kuuluvat esineet, jotka on takavarikoitu oikeudenkäynnin ajaksi. Useimmat jäsenvaltiot (Alankomaat, Belgia, Italia, Itävalta, Luxemburg, Portugali, Ruotsi, Suomi) ovat saattaneet tämän velvoitteen osaksi kansallista lainsäädäntöään. Espanja, Kreikka, Ranska, Saksa ja Tanska eivät ole toimittaneet tämän kohdan täytäntöönpanoa koskevia säännöksiä. Irlanti ja Yhdistynyt kuningaskunta mainitsevat kertomuksissaan, että tämä velvoite toteutuu kyllä käytännössä, vaikkakaan ne eivät ole toimittaneet minkäänlaista täytäntöönpanotekstiä, johon tämä velvoite perustuisi.

Puitepäättöksen 9 artiklan 1 kohta näyttää toteutuvan käytännössä, joskin asiaa on vaikea varmistaa jäsenvaltioiden toimittamien tietojen puutteellisuuden vuoksi. On kuitenkin valitettavaa, että 9 artiklan muut kohdat on pantu täytäntöön vain osittain ja että vain alle puolet jäsenvaltioista on toimittanut täytäntöönpanotekstit.

11 artikla: Toisessa jäsenvaltiossa asuvat uhrin

11 artiklan 1 kohta: toisessa jäsenvaltiossa asuvat uhrin

Alankomaat, Belgia, Itävalta, Kreikka, Luxemburg, Ruotsi, Saksa ja Tanska eivät ole toimittaneet tietoja kansallisista säännöksistä, joilla pantaisiin täytäntöön mahdollisuus lausunnon antamiseen välittömästi rikoksen tapahtuttua, vaikkakin niiden lainsäädäntö näyttää mahdollistavan tämän. Espanja ilmoittaa, ettei se ole saattanut kyseistä säännöstä osaksi kansallista lainsäädäntöään, eikä Ranskakaan ole toimittanut minkäänlaista täytäntöönpanotekstiä. Alankomaat, Luxemburg, Ruotsi ja Yhdistynyt kuningaskunta kuvailevat ilmoituksentekojärjestelmiään, mutta eivät mainitse erityisiä lakeja.

Videoneuvotteluja ja teleneuvotteluja koskevien säännösten osalta voidaan todeta, että toistaiseksi vain Portugali ja Espanja ovat ratifioineet keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa 29. toukokuuta 2000 tehdyn EU:n yleissopimuksen¹⁷, joka ei näin ollen ole vielä tullut voimaan. Komissio kehottaa niitä jäsenvaltioita, jotka eivät ole vielä ratifioineet yleissopimusta, tekemään sen mahdollisimman nopeasti. Useat jäsenvaltiot (Belgia, Espanja, Irlanti, Italia, Itävalta, Portugali, Ruotsi, Saksa, Suomi, Yhdistynyt kuningaskunta) ovat kuitenkin pyrkineet panemaan täytäntöön yleissopimuksen 10 ja 11 artiklan. Alankomaiden, Luxemburgin, Ranskan ja Saksan raportit ovat kuitenkin puutteelliset. Kreikka ja Tanska eivät ole toimittaneet täytäntöönpanotekstejä.

11 artiklan 2 kohta: uhrin mahdollisuus esittää vaatimus asuinvaltiossaan

Puitepäättöksen 11 artiklan 2 kohdan täytäntöönpano on erittäin puutteellinen: Espanja, Italia, Portugali, Ranska ja Ruotsi eivät ole saattaneet tätä kohtaa osaksi kansallista lainsäädäntöään. Alankomaat, Belgia, Itävalta, Kreikka, Ruotsi, Saksa ja Tanska eivät ole toimittaneet tätä kohtaa koskevia täytäntöönpanotekstejä. Useat maat (Alankomaat, Belgia, Irlanti) näyttävät hyväksyvän ilmoitukset ja toimittavat ne tarvittaessa siihen maahan, jossa teot ovat tapahtuneet, vaikkei tälle olekaan varsinaista oikeudellista perustaa. Ainoastaan Luxemburg ja Suomi näyttävät saattaneen tämän kohdan asianmukaisesti osaksi kansallista lainsäädäntöään.

Tähän artiklaan sisältyy tärkeitä säännöksiä, joita ei ole käytännöllisesti katsoen pantu lainkaan täytäntöön.

¹⁷ Ks. 29. toukokuuta 2000 tehdyn yleissopimuksen 27 artikla.

12 artikla: Jäsenvaltioiden välinen yhteistyö

Useimmat jäsenvaltiot viittaavat ainoastaan perinteisiin uhrien tukijärjestöjen verkostoihin ja tällä alalla laadittuihin yhteisöaloitteisiin. Portugalia lukuun ottamatta yksikään maa ei ole toimittanut täytäntöönpanotekstejä. Belgia on maininnut tekemänsä aloitteen neuvoston päätökseksi kansallisten yhteyspisteiden eurooppalaisen verkoston perustamisesta oikeudenmukaisen tilanteen palauttamiseen tähtäävää oikeutta varten. Tämä aloite liittyy paremminkin 15. maaliskuuta 2001 tehdyn puitepäättöksen 10 artiklaan ja on siis epärelevantti 12 artiklan yhteydessä. Sitä paitsi koska on kyse Euroopan unionin lainsäädännöstä, tämä aloite ei voi toimia kansallisena täytäntöönpanotekstinä. Yhdistynyt kuningaskunta mainitsee rahoittavansa rikoksen uhreja tukevaa Victim Support -järjestöä, ja se on uhrin ja rikosentekijän välisen sovittelun eurooppalainen foorumin jäsen. Sen sijaan Ranska ja Italia eivät mainitse lainkaan jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä. Suomi taas korostaa, ettei tämän artiklan täytäntöönpano edellytä välttämättä lainsäädäntötoimia.

Voidaankin todeta, että vaikka tämä artikla jättää jäsenvaltioille huomattavan harkinnanvaran eikä sisällä välttämättä velvoitetta lainsäädäntöaloitteen tekemiseksi, se edellyttää kuitenkin jäsenvaltioilta hieman aktiivisempaa asennetta.

13 artikla: Erikoisyksiköt ja uhrien tukijärjestöt

Puitepäättöksen 13 artiklassa käsitellään uhrien tukemista alustavasta vastaanotosta lähtien ja sen jälkeenkin. Lukuun ottamatta Tanskaa ja Kreikkaa (jotka eivät ole toimittaneet juurikaan tätä artiklaa koskevia tietoja) sekä Italiaa (joka ei ole pannut tätä kohtaa täytäntöön) jäsenvaltiot huomauttavat yleisesti, että niissä toimii valtion rahoittama uhrien tukipalvelu, jonka tehtävänä on antaa kansalaisille tietoa ja opastusta heidän oikeuksistaan sekä tarjota tukea. Ainoastaan Itävalta, Portugali, Ranska (vain 1 kohdan osalta) ja Ruotsi ovat ilmoittaneet kansallisista säännöksistä, jotka koskevat näiden järjestöjen erilaisia tehtäviä ja erityisesti rikosoikeudenkäynnin päättymisen jälkeen uhreille annettavaa apua.

Espanja ja osin Ranskakin viittaavat voimassa oleviin kansallisiin lakeihin mainitsematta sen tarkemmin pykälää, joten on mahdotonta tarkistaa, onko kaikki säännökset pantu täytäntöön. Belgia mainitsee tietyt täytäntöönpanotekstit, mutta ei ole toimittanut niitä komissiolle. Yhdistynyt kuningaskunta (tässä tapauksessa Skotlanti) huomauttaa, että Skotlannin aluehallinto tukee uhrien ja todistajien tukijärjestöjä, ja mainitsee järjestöjen tehtävät, mutta ei esitä minkäänlaista lakitekstiä tämän perustaksi.

Kuten muidenkin artiklojen kohdalla voidaan lopuksi todeta, etteivät jäsenvaltiot ole toimittaneet riittävästi täytäntöönpanotekstejä.

14 artikla: Oikeudenkäyntiin osallistuvien tai uhriin muuten yhteydessä olevien henkilöiden ammatillinen koulutus

Ainoastaan Portugali ja Ruotsi ovat saattaneet artiklan molemmat kohdat osaksi kansallista lainsäädäntöään. Useimmat muut maat lukuun ottamatta Italiaa, Kreikka ja Tanskaa (jotka eivät ole toimittaneet asiasta riittävästi tietoja) viittaavat pelkästään eräiden järjestöjen tehtävään tarjota ammatillista koulutusta uhriin yhteydessä oleville henkilöille. Aina ei ole selvää, rahoittavatko jäsenvaltiot myös näiden järjestöjen toimintaa, kuten 14 artiklassa edellytetään. Lisäksi jäsenvaltioiden raporteissa kuvaillaan näitä ohjelmia liian epämääräisesti eikä keskitytä riittävästi koulutukseen. Itävallan ilmoittama täytäntöönpanoteksti ei koske puitepäättöksen 14 artiklan täytäntöönpanoa, sillä siinä ei käsitellä alan toimijoille annettavaa ammatillista koulutusta.

15 artikla: Uhrin tilanteeseen oikeudenkäynnissä liittyvät käytännön olosuhteet

Vain kaksi jäsenvaltiota (Espanja ja Itävalta) on ryhtynyt tarvittaviin toimiin saattaakseen tämän puitepäättöksen artiklan osaksi kansallista lainsäädäntöään.

Lukuun ottamatta Italiaa, Kreikka ja Tanskaa (jotka eivät ole toimittaneet asiaa koskevia tietoja) jäsenvaltiot ovat ilmoittaneet ryhtyneensä tarvittaviin toimenpiteisiin, vaikka ne eivät ole kuvanneet näitä toimia riittävän tarkasti. Belgia myöntää, että se ei ole saattanut tätä artiklaa osaksi kansallista lainsäädäntöään.

Lukuun ottamatta Italiaa, Kreikkaa ja Tanskaa (jotka eivät ole toimittaneet asiaa koskevia tietoja) sekä Ruotsia jäsenvaltiot viittaavat artiklan 2 kohdan osalta artiklan 1 kohtaan. Ruotsi on ilmoittanut, että useimmilla poliisilaitoksilla on tällä hetkellä käytössään erillinen kuulusteluhuone lapsia varten. Muita uhreja varten Ruotsissa on tarkoitus luoda asianmukaiset tilat kaikkiin muihin 2 kohdassa mainittuihin paikkoihin maaliskuuhun 2005 mennessä.

16 artikla: Alueellinen soveltaminen

Tässä artiklassa säädetään, että puitepäättöstä sovelletaan Gibraltariin. Yhdistynyt kuningaskunta ei ole toimittanut tietoja, joiden perusteella voitaisiin päätellä, onko säännös saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä.

3. JOHTOPÄÄTÖKSET

Lopuksi voidaan todeta, että komissio on saanut vain pintapuolisen kuvan puitepäättöksen täytäntöönpanosta, koska jäsenvaltiot ovat toimittaneet asiasta puutteellisia tietoja tai eivät ole lainkaan toimittaneet pyydettyjä tietoja. Siitä huolimatta komissio voi todeta, että puitepäättöksen säännösten täytäntöönpano on edelleen pahasti kesken.

a. Täytäntöönpanotilanne 25. maaliskuuta 2003 oli kunkin artiklan osalta seuraava:

1 artikla:

Vain Italia, Ruotsi, Suomi ja Yhdistynyt kuningaskunta ovat kommentoineet ensimmäistä artiklaa. Italia toteaa, että määritelmäluettelo ei ole tarpeen saattaa osaksi kansallista oikeusjärjestystä. Koska puitepäättöksen tarkoituksena on lähentää jäsenvaltioiden lakeja ja asetuksia toisiinsa, niissä olisi käytettävä samaa perusterminologiaa tai muuten puitepäättöksen teho ja yhdenmukainen soveltaminen saattavat kärsiä. Komissiolle ilmoitettujen kansallisten säännösten tarkastelun perusteella tällaisia haitallisia terminologisia eroja ei ole kuitenkaan ilmennyt.

2 artikla:

Koska 2 artiklan **1 kohta** on ensisijaisesti julistuksen luonteinen, on todettava, että jäsenvaltio on varmistanut uhrien aseman puitepäättöksessä tarkoitetussa merkityksessä vasta kun se on saattanut kaikki puitepäättöksen artiklat asianmukaisesti osaksi kansallista lainsäädäntöään. Yksikään jäsenvaltio ei voi kuitenkaan väittää panneensa täytäntöön kaikkia puitepäättöksessä asetettuja velvoitteita, joten on todettava, ettei mikään jäsenvaltio ole saattanut 2 artiklan 1 kohtaa asianmukaisesti osaksi kansallista lainsäädäntöään.

Tämän artiklan **2 kohdan** osalta voidaan todeta, että komissiolle ilmoitettujen suoja-toimenpiteiden soveltamisala vaihtelee riippuen siitä, millaista ”erityisen haavoittuvaisten uhrien” määritelmää sovelletaan. Puitepäätöksessä tällaista määritelmää ei ole. Myös keinot erityisen haavoittuvaisten uhrien suojaamiseksi vaihtelevat. Useiden maiden lainsäädännössä mainitaan uhrin todistuksen nauhoittaminen joko ääni- tai videonauhalle (Belgia, Itävalta, Luxemburg, Saksa, Yhdistynyt kuningaskunta), kun taas Espanja ja Suomi mainitsevat ainoastaan erityisen haavoittuvaisten uhrien taloudellisen tukemisen. Seuraavia poikkeuksia lukuun ottamatta voidaan todeta, että useimmat jäsenvaltiot ovat suojanneet erityisen haavoittuvaisten uhrien aseman. Kreikka ja Tanska eivät olleet toimittaneet määräpäivään (25. maaliskuuta 2003) mennessä täytäntöönpanotekstejä. Komissiolle toimitettujen asiakirjojen perusteella näyttää siltä, että Ranskan täytäntöönpanotoimet liittyvät pelkästään alaikäisiä koskevien tietojen suojaan. Irlannin ilmoittamien toimenpiteiden juridinen sitovuus on kyseenalainen. Yhdistyneet kuningaskunnat on pannut kyseisen kohdan täytäntöön vain osittain. Lisäksi erityisesti Skotlantia koskevat lainsäädäntötoimet eivät ole vielä tulleet voimaan.

3 artiklan 1 kohta:

Useimmat maat (Alankomaat, Belgia, Espanja, Italia, Itävalta, Luxemburg, Portugali, Ranska, Saksa, Suomi) ilmoittavat, että uhri voi esiintyä oikeudenkäynnissä asianomistajana. Asianomistajalla on tiettyjä oikeuksia, kuten oikeus vaatia todistajien kuulemista (erityisesti Luxemburgissa, Ranskassa ja Suomessa). Eräiden jäsenvaltioiden toimittamat tiedot ovat puutteelliset tämän puitepäätöksen kohdan osalta (Irlanti, Kreikka, Ranska, Saksa, Suomi, Tanska, Yhdistynyt kuningaskunta).

Uhrien mahdollisuus toimittaa todisteita oikeudenkäynnin aikana on yleisesti ottaen hyvin turvattu useimmissa jäsenvaltioissa. Viisi valtiota ei ole kuitenkaan toimittanut lainkaan tätä kohtaa koskevia täytäntöönpanotekstejä (Alankomaat, Kreikka, Suomi, Tanska, Yhdistynyt kuningaskunta). Irlannin, Italian ja Ruotsin lainsäädännössä mainitaan tosin uhrin mahdollisuus todistaa väitteidensä todenperäisyys. Komissiolle toimitetuissa asiakirjoissa ei ole valitettavasti kuitenkaan mainittu uhrien oikeutta vaatia rikollisten tekojen todistamiseksi tarvittavien muodollisuuksien suorittamista. Näyttää näet siltä, että tämä mahdollisuus, joka on jo olemassa Belgiassa, Espanjassa, Luxemburgissa ja Ranskassa, todella suojaa uhrin etuja.

3 artiklan 2 kohta:

Ainoastaan kuusi jäsenvaltiota (Espanja, Italia, Itävalta, Luxemburg, Ruotsi ja Suomi) on toimittanut komissiolle kansalliset säädökset, joilla puitepäätöksen 3 artiklan 2 kohta pannaan täytäntöön. Kreikka, Portugali, Ranska, Saksa ja Tanska eivät ole toimittaneet tätä artiklaa koskevia täytäntöönpanotekstejä. Seksuaalirikoksia koskevan lain (Sexual Offences (Procedure and Evidence) (Scotland) Act) lisäksi, joka ei ollut tullut vielä voimaan viitepäivämäärään mennessä, Yhdistynyt kuningaskunta on ainoastaan ilmoittanut toimenpiteistä, jotka tosin ovat hyödyllisiä mutta jotka herättävät kysymyksen, mitä todellista sitovaa merkitystä toimintaohjeilla on.

4 artiklan 1 kohta:

Eräät jäsenvaltiot (Alankomaat, Belgia, Irlanti, Itävalta, Saksa, Suomi ja Yhdistynyt kuningaskunta (tässä tapauksessa Skotlanti)) ovat saattaneet 4 artiklan 1 kohdassa esitetyt velvoitteet osaksi kansallista oikeusjärjestystä lisäämällä vaaditut tiedot asiasta vastaavien viranomaisten ja järjestöjen verkkosivuille ja/tai laatimalla tiedotteita. Tämä ei kuitenkaan

yksinään riittä 4 artiklan 1 kohdassa asetettujen velvoitteiden täyttämiseksi, sillä jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimet velvoittaakseen viranomaiset antamaan kyseiset tiedot uhreille oma-aloitteisesti. Espanja ja Ranska ovat omaksuneet toisenlaisen lähestymistavan, joka vastaa paremmin puitepäättöksen 4 artiklan 1 kohdan tavoitetta. Rikosoikeudenkäynnin toimijat, kuten rikospoliisin tutkijat tai syyttäjä, on velvoitettu antamaan uhreille tietoja näiden oikeuksista ja erilaisista toimintamahdollisuuksista. Luxemburg on ilmoittanut ainoastaan lakiehdotuksesta. Portugalin ilmoittamat toimet 4 artiklan 1 kohdan panemiseksi täytäntöön eivät ole asianmukaisia, sillä niissä ei velvoiteta kansallisia viranomaisia antamaan oma-aloitteisesti 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja tietoja uhreille. Lisäksi ministerineuvoston päätöslauselmaa 6/99 sovellettiin vain kahden vuoden ajan 1. tammikuuta 1999 lähtien.

Kieliin liittyvän ongelman osalta voidaan todeta, että vaikka eräät jäsenvaltiot, kuten Saksa, Yhdistynyt kuningaskunta (tässä tapauksessa Skotlanti), Alankomaat ja Suomi ovat julkaisseet tietoja useilla kielillä (mm. englanniksi), useimmat muut jäsenmaat eivät ota tätä kysymystä lainkaan esille. Toinen puute koskee 4 artiklan 1 kohdan h alakohtaa, jonka kaikki jäsenvaltiot Yhdistynyttä kuningaskuntaa (tässä tapauksessa Skotlantia) lukuun ottamatta ovat jättäneet täysin huomiotta.

4 artiklan 2 kohta:

Tämä artikla on saatettu asianmukaisesti osaksi useimpien jäsenvaltioiden kansallista lainsäädäntöä (lukuun ottamatta Kreikkaa, Tanskaa ja Yhdistynyttä kuningaskuntaa). Puitepäättöksen 4 artiklan 2 kohdan c alakohdassa mainitaan tiedottaminen tuomioistuimen antamasta tuomiosta, mutta Ranskan komissiolle toimittamissa asiakirjoissa ei esiinny lainkaan tällaista tietoa. Italiassa taas tuomioistuimen antama tuomio annetaan tiedoksi vain sellaisille uhreille, jotka ovat asianomistajia. Suomessa taas puitepäättöksen c alakohdassa esitetty velvoite näyttää kyllä toteutuvan kansallisessa lainsäädännössä, mutta varsinaista täytäntöönpanotekstiä ei ole toimitettu komissiolle. Irlannin ilmoittamien toimenpiteiden juridinen sitovuus on kyseenalainen. Portugalin ilmoittamissa pykälissä taas varmistetaan uhrin oikeus saada tietoa, mutta nämä pykälät eivät takaa, että viranomaiset itse toimittavat uhrille aktiivisesti tietoja, vaikka tämä on ”ilmoittanut sitä haluavansa”. Luxemburgissa puitepäättöksen 4 artiklan 2 kohdan a ja b alakohdan velvoitteet on tarkoitus panna täytäntöön lakiehdotuksella, jonka lopullisesta hyväksymisestä komissiolla ei ole tietoa.

4 artiklan 3 kohta:

Suomi on ainoana valtiona pannut asianmukaisesti täytäntöön tämän säännöksen. Ranska ja Espanja ilmoittavat ainoastaan, että asia on parhaillaan työn alla. Irlannin ilmoittamat täytäntöönpanotoimet eivät ole juridisesti sitovia. Italia ilmoittaa, että sen oikeusjärjestykseen ei sisälly tämän säännöksen edellyttämiä toimenpiteitä. Luxemburg ei ole ilmoittanut täytäntöönpanotoimista. Portugali myöntää, ettei se ole vielä saattanut puitepäättöksen 4 artiklan 3 kohtaa osaksi kansallista lainsäädäntöään. Ruotsin ilmoittamat täytäntöönpanosäännökset koskevat pelkästään tilannetta ennen rikosoikeudenkäynnin alkua. Komissiolle ei ole ilmoitettu yhtään täytäntöönpanosäännöstä, joka koskisi syytetyn tai rikoksesta tuomitun vapauttamista. Yhdistyneessä kuningaskunnassa voimassa olevilla säännöillä on kaksi erityispiirrettä. Ensinnäkin velvollisuus ilmoittaa uhrille koskee vain sellaisia tapauksia, joissa rikoksenteijä on tuomittu vähintään 1 vuodeksi vankeuteen väkivalta- tai seksuaalirikoksesta. Toisaalta Skotlannin oikeusjärjestelmässä on olemassa mahdollisuus ilmoittaa uhrille väliaikaisesti vangitun rikoksenteijän vapauttamisesta, mutta tämä perustuu puhtaasti poliisin noudattamaan yleiseen käytäntöön. Alankomaat, Kreikka, Saksa ja Tanska eivät ole toimittaneet tätä artiklaa koskevia täytäntöönpanotekstejä.

4 artiklan 4 kohta:

Suomi on ainoana valtiona pannut asianmukaisesti täytäntöön tämän säännöksen. Espanja ja Italia toteavat pelkästään, ettei niiden kansallisissa oikeusjärjestyksissä ole tällä hetkellä minkäänlaista asiaa koskevaa säännöstä. Alankomaat, Itävalta, Kreikka, Luxemburg, Ranska, Ruotsi, Saksa, Tanska ja Yhdistynyt kuningaskunta eivät ole toimittaneet tätä artiklaa koskevia kansallisia täytäntöönpanotekstejä. Irlannin kohdalla nousee jälleen esiin kysymys uhrien asemaa koskevan peruskirjan juridisesta arvosta. Portugalin ilmoittamat kansalliset säännökset eivät pane täytäntöön puitepäättöksen 4 artiklan 4 kohtaa, sillä ne eivät takaa uhrille oikeutta olla vastaanottamatta kyseisiä tietoja. Belgia on saattanut kyseisen säännöksen osaksi kansallista lainsäädäntöään vain osittain, sillä Belgian lainsäädännössä käsitellään vain rikoksenteikijän ehdonalaiseen vapauteen päästämistä koskevien tietojen ilmoittamista.

7 artikla:

Ainoastaan Espanja, Italia, Itävalta, Portugali, Ruotsi ja Saksa ovat ottaneet huomioon puitepäättöksessä tehdyn eron sen välillä, onko uhri asianomistaja vai todistaja. Alankomaita, Belgiaa, Irlantia ja Yhdistynyttä kuningaskuntaa lukuun ottamatta kaikkien jäsenvaltioiden lainsäädännössä taataan mahdollisuus korvata asianajokulut, jos uhri on myös asianomistaja. Italian lainsäädännön ja Luxemburgin lakiehdotuksen mukaan uhrin asianajokulut voidaan veloittaa ainoastaan rikoksenteikijältä. Tästä voi aiheutua ongelmia, jos rikoksenteikijä osoittautuu maksukyvyttömäksi.

8 artikla:

Velvollisuus varmistaa uhrien sekä heidän perheidensä suojelu on pantu täytäntöön Alankomaissa, Belgiassa, Espanjassa, Itävallassa, Portugalissa, Ruotsissa, Saksassa ja Suomessa. Ranska näyttää hoitaneen asian uhrien osalta mutta ei näiden perheenjäsenten osalta. Lisäksi Ranska ei ole ilmoittanut 8 artiklan 1 kohdan muiden säännösten täytäntöönpanosta. Irlanti on pannut 8 artiklan 1 kohdan täytäntöön uhrien asemaa koskevassa peruskirjassa, jonka oikeudellinen sitovuus on kuitenkin kyseenalainen. Luxemburg puolestaan on sisällyttänyt kyseisen velvoitteen lakiehdotukseensa, jota ei ole vielä hyväksytty. Uhrien yksityisyyden suojelun osalta kaikki jäsenvaltiot ovat maininneet mahdollisuuden määrätä, että oikeudenkäynti tapahtuu suljetuin ovin. Eräät maat, kuten Irlanti ja Saksa, eivät ole ilmoittaneet täytäntöönpanotekstejä, joiden perusteella ainakin kaikkien haavoittuvaisimpia uhreja koskevien tietojen levittämisestä voitaisiin määrätä rangaistus. Lisäksi uhrin perheen yksityisyyden suojan on nimenomaisesti maininnut vain Suomi, vaikkakaan se ei ole toimittanut komissiolle kyseistä lakitekstiä. Suurin osa jäsenvaltioista (lukuun ottamatta Itävaltaa, Portugalia, Ranskaa ja Saksaa) ei ole toimittanut tietoja henkilön suojelua koskevan säännöksen täytäntöönpanosta. Kreikka ja Tanska eivät ole toimittaneet tietoja 1 ja 2 kohdan täytäntöönpanosta.

Ainoastaan Espanja, Italia ja Saksa ovat toimittaneet 8 artiklan 3 kohtaa koskevat täytäntöönpanotekstit, jotka liittyvät uhrien omien odotustilojen käyttöönottoon. Saksa on ainoana valtiona saattanut tämän kohdan asianmukaisesti osaksi kansallista lainsäädäntöään. Espanja on pannut velvoitteen täytäntöön vain osittain, sillä sen lainsäädännön mukaan omat odotustilat on osoitettava ainoastaan todistajina toimiville uhreille. Irlannin, Luxemburgin, Suomen ja osaksi myös Ruotsin osalta velvoite toteutuu käytännössä. Missään kansallisessa laissa ei mainita uhrin oikeutta olla tapaamatta rikoksenteikijää.

Useimmat jäsenvaltiot ovat saattaneet erityisen haavoittuvaisten uhrien todistamiselle sopivia olosuhteita koskevan 8 artiklan 4 kohdan osaksi kansallista lainsäädäntöään. Kreikka, Ranska

ja Tanska eivät ole ilmoittaneet täytäntöönpanotoimista. Suomi on ilmoittanut alaikäisiin kohdistuvia suoja-toimenpiteitä koskevasta lakiehdotuksesta. Yhdistynyt kuningaskunta soveltaa rikostuomioistuimissa (*Crown Court*) useita suoja-toimenpiteitä, mutta käräjäoikeuksissa (*Magistrates' Court*) näistä toimista sovelletaan ainoastaan audiovisuaalisten yhteyksien käyttöä.

Puitepäätöksen 8 artiklan täytäntöönpanosta voidaan todeta, että ainoastaan sen 4 kohta on pantu täytäntöön tyydyttävästi ja kolmen ensimmäisen kohdan täytäntöönpano on puutteellinen.

9 artikla:

Useimmat jäsenvaltiot ovat arvioineet, että 9 artiklan 1 kohta, joka koskee oikeutta korvauksiin rikosoikeudenkäynnin yhteydessä, voidaan panna täytäntöön esittämällä rikostuomioistuimessa vahingonkorvausvaatimus. Irlanti ei ole esittänyt minkäänlaista täytäntöönpanoa koskevaa kansallista säännöstä ja mainitsee vain tietynlaisille uhreille maksettavat korvaukset. Kreikka, Tanska ja Yhdistynyt kuningaskunta eivät ole toimittaneet täytäntöönpanotekstejä. Eräät jäsenvaltiot, kuten Belgia, Espanja, Ranska, Ruotsi ja Saksa ovat säätäneet mahdollisuudesta, että valtio maksaisi korvauksia tietyille uhreille. Edellä on kuitenkin jo todettu, että tällaiset toimenpiteet eivät riitä 9 artiklan 1 kohdan täytäntöönpanemiseksi.

Seitsemän jäsenvaltiota (Alankomaat, Espanja, Irlanti, Italia, Itävalta, Ranska, Saksa) on toimittanut täytäntöönpanotekstit, joiden mukaan jäsenvaltiot ryhtyvät 9 artiklan 2 kohdassa mainittuihin aiheellisiin toimiin, joilla edistetään sitä, että rikoksentekijä maksaa uhrille asianmukaiset korvaukset. Suomi väittää saattaneensa tämän säännöksen osaksi kansallista lainsäädäntöään, mutta ei viittaa kertomuksessaan mihinkään tiettyyn lakiin. Luxemburgin lakialoitteen mukaan ehdonalaiseen vapauteen pääsy edellyttäisi takuita, joilla varmistettaisiin nimenomaan korvausten ja kulujen maksaminen uhrille. Ehdonalaiseen pääsyyn voisi liittyä tiettyjä ehtoja, jotka voisivat koskea nimenomaan rikoksentekijän käytöstä uhria kohtaan. Kreikka, Tanska ja Yhdistynyt kuningaskunta eivät ole toimittaneet täytäntöönpanotekstejä. Skotlannissa näyttää olevan mahdollista valvoa, että rikoksentekijä maksaa määrätyt korvaukset.

Useimmat jäsenvaltiot ovat saattaneet osaksi kansallista lainsäädäntöään 9 artiklan 3 kohdassa asetetun velvoitteen uhrille kuuluvien esineiden palauttamisesta. Espanja, Kreikka, Ranska, Saksa ja Tanska eivät ole ilmoittaneet tätä säännöstä koskevasta täytäntöönpanotoimista. Irlanti ja Yhdistynyt kuningaskunta mainitsevat, että tämä velvoite toteutuu käytännössä, vaikkakaan ne eivät ole toimittaneet minkäänlaista täytäntöönpanotekstiä, johon velvoite perustuisi.

11 artikla:

Alankomaat, Belgia, Itävalta, Kreikka, Luxemburg, Ruotsi, Saksa ja Tanska eivät ole ilmoittaneet 11 artiklan 1 kohtaa koskevasta täytäntöönpanotoimista. Niiden lainsäädäntö näyttää kuitenkin mahdollistavan lausunnon antamisen välittömästi rikoksen tapahduttua. Espanja myöntää, ettei se ole saattanut kyseistä säännöstä osaksi kansallista lainsäädäntöään, eikä Ranskakaan ole toimittanut minkäänlaista täytäntöönpanotekstiä. Alankomaat, Luxemburg, Ruotsi ja Yhdistynyt kuningaskunta kuvailevat ilmoituksentekojärjestelmiään, mutta eivät mainitse erityisiä lakeja.

Espanja, Italia, Portugali, Ranska ja Ruotsi eivät ole saattaneet 11 artiklan 2 kohtaa osaksi kansallista lainsäädäntöään. Alankomaat, Belgia, Itävalta, Kreikka, Ruotsi, Saksa ja Tanska eivät ole toimittaneet tätä kohtaa koskevia täytäntöönpanotekstejä. Eräät maat (Alankomaat, Belgia, Irlanti) näyttävät hyväksyvän ilmoitukset ja toimittavan ne tarvittaessa siihen maahan, jossa teot ovat tapahtuneet, vaikkei tälle olekaan varsinaista oikeudellista perustaa. Ainoastaan Luxemburg ja Suomi näyttävät saattaneen tämän kohdan asianmukaisesti osaksi kansallista lainsäädäntöään.

12 artikla:

Portugalia lukuun ottamatta yksikään maa ei ole toimittanut 12 artiklaa koskevia täytäntöönpanotekstejä. Ranska ja Italia eivät mainitse lainkaan jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä. Suomi taas korostaa, ettei tämän artiklan täytäntöönpano edellytä välttämättä lainsäädäntötoimia. Edellä onkin todettu, että vaikka tämä artikla jättää jäsenvaltioille huomattavan harkinnanvaran eikä sisällä välttämättä velvoitetta lainsäädäntöaloitteen tekemiseksi, se edellyttää kuitenkin jäsenvaltioilta hieman aktiivisempaa asennetta.

13 artikla:

Useimmat jäsenvaltiot huomauttavat 13 artiklan osalta yleisesti, että niissä toimii valtion rahoittama uhrien tukipalvelu, jonka tehtävänä on antaa kansalaisille tietoa ja opastusta heidän oikeuksistaan sekä tarjota uhreille tukea. Ainoastaan Itävalta, Portugali, Ranska (vain 1 kohdan osalta) ja Ruotsi ovat ilmoittaneet kansallisista säännöksistä, jotka koskevat näiden järjestöjen erilaisia tehtäviä ja erityisesti rikosoikeudenkäynnin päättymisen jälkeen uhreille annettavaa apua.

Espanja ja osin Ranskakin viittaavat voimassa olevaan lainsäädäntöön mainitsematta sen tarkemmin pykälää, joten on mahdotonta tarkistaa, onko kaikki säännökset pantu täytäntöön. Belgia mainitsee tietyt täytäntöönpanotekstit, mutta ei ole toimittanut niitä komissiolle. Yhdistynyt kuningaskunta (tässä tapauksessa Skotlanti) huomauttaa, että Skotlannin aluehallinto tukee uhrien ja todistajien tukijärjestöjä, ja mainitsee järjestöjen tehtävät, mutta ei esitä minkäänlaista lakitekstiä tämän perustaksi.

14 artikla:

Ainoastaan Portugali ja Ruotsi ovat saattaneet artiklan molemmat kohdat osaksi kansallista lainsäädäntöään. Useimmat muut maat lukuun ottamatta Italiaa, Kreikka ja Tanskaa (jotka eivät ole toimittaneet asiasta riittävästi tietoja) viittaavat pelkästään eräiden järjestöjen tehtävään tarjota ammatillista koulutusta uhriin yhteydessä oleville henkilöille. Aina ei ole selvää, rahoittavatko jäsenvaltiot myös näiden järjestöjen toimintaa, kuten 14 artiklassa edellytetään. Itävallan ilmoittama täytäntöönpanoteksti ei vastaa puitepäätyksen 14 artiklaa, sillä siinä ei käsitellä alan toimijoille annettavaa ammatillista koulutusta.

15 artikla:

Vain Espanja ja Itävalta ovat saattaneet tämän artiklan osaksi kansallista lainsäädäntöään. Lukuun ottamatta Italiaa, Kreikka ja Tanskaa jäsenvaltiot ovat ilmoittaneet ryhtyneensä tarvittaviin toimenpiteisiin, mutta eivät ole kuvanneet näitä toimia riittävän tarkasti. Belgia myöntää, että se ei ole saattanut tätä artiklaa osaksi kansallista lainsäädäntöään. Useimmat jäsenvaltiot viittaavat artiklan 2 kohdan osalta artiklan 1 kohtaan. Ruotsi on ilmoittanut, että useimmilla poliisilaitoksilla on tällä hetkellä käytössään erillinen kuulusteluhuone lapsia

varten. Muita uhreja varten Ruotsissa on tarkoitus luoda asianmukaiset tilat kaikkiin muihin 2 kohdassa mainittuihin paikkoihin maaliskuuhun 2005 mennessä.

16 artikla:

Yhdistynyt kuningaskunta ei ole toimittanut tietoja, joiden perusteella voitaisiin päätellä, onko säännös saatettu Gibraltarin osalta osaksi kansallista lainsäädäntöä.

b. Edellä mainituista puutteista huolimatta voidaan katsoa, että eräissä jäsenvaltioissa, kuten Luxemburgissa ja Ranskassa, puuttuvien säännösten täytäntöönpano on jo käynnissä. Luxemburgissa on sisällytetty osa puitepäättöksen säännöksistä lakiehdotukseen, kun taas Ranska on ilmoittanut 14 toimenpidettä käsittävästä rikosten uhreihin liittyvästä ohjelmasta, jota on tarkoitus kehittää seuraavien viiden vuoden aikana.

On myönnettävä, että eräät puitepäättöksen säännökset asettavat yleiset tavoitteet mutta jättävät jäsenvaltioille huomattavan harkintavallan, minkä vuoksi komission on vaikea valvoa puitepäättöksen asianmukaista täytäntöönpanoa. Esimerkiksi 8 artiklassa säädetään, että ”kunkin jäsenvaltion on varmistettava riittävä suojelun taso uhrille”. Toisessa jäsenvaltiossa asuvia uhreja käsittelevässä 11 artiklassa taas mainitaan esimerkkejä toimenpiteistä, joihin jäsenvaltioiden on ryhdyttävä.

Lisäksi puitepäättöksen säännökset ovat varsin erityyppisiä: eräät (kuten 7 artikla) edellyttävät lainsäädäntötoimia kun taas toiset (8 artiklan 3 kohta tai 15 artiklan 1 kohta) vaativat käytännön järjestelyjä. Toisinaan jäsenvaltioiden edellytetään tukevan taloudellisesti ei-valtiollisia uhrien tukijärjestöjä.

Edellä esitetyn perusteella komissio kehottaa jäsenvaltioita huolehtimaan siitä, että ne saattavat puitepäättöksen kaikki säännökset nopeasti osaksi kansallista lainsäädäntöään ja ilmoittavat siitä komissiolle välittömästi ja viimeistään 15. maaliskuuta 2004 sekä toimittavat selvityksensä tueksi tiedot toteutetuista toimenpiteistä sekä voimassa olevat täytäntöönpanotekstit (lait tai asetukset).